

‘God is veel verder vooruit dan ik zelf doorheb’

Interview met Rik Zwalua

Pioniersplek LUX in Den Haag bestaat vijf jaar. We spreken met missionair werker Rik Zwalua over grote thema’s die zijn ontleend aan het Onzevader, zoals onze verhouding tot God, het kwaad en vergeving. ‘Ik zie het kwartje vallen bij deelnemers van onze cursussen: leef ik nu echt voor mezelf of is er meer? We moeten erkennen dat de richting van onze cultuur niet het volle leven is.’

Ik spreek Rik Zwalua in een koffietentje tegenover Amare, de rijzige cultuurtempel van Den Haag, waar onder meer het conservatorium en de belangrijkste concertzaal van de stad in gevestigd zijn. Sinds enige tijd maakt [pioniersplek Lux](#) ook gebruik van het gebouw, vertelt hij. ‘Amare is het culturele hart van de stad.

Dat helpt ons. We hebben bijvoorbeeld vanavond een gesprek met Maxim Februari, over het thema ‘kun je de tijd verstaan?’. De zaal is uitverkocht en dat heeft ook met de locatie te maken. We gaan het hebben over het lezen van onze eigen tijd. Eerder hebben we een serie bijeenkomsten over troost gehad, en over de vraag ‘waar ben je thuis?’

Kerken werken veel op eigen terrein, maar het kan juist een vruchtbare keuze zijn om een samenwerking aan te gaan met een andere maatschappelijke organisatie, wil hij maar zeggen. LUX bestaat vijf jaar en dat wordt op zaterdag 14 december gevierd met een heus [LUXtrum](#). Vlak nadat het missionaire initiatief van start ging, brak de coronacrisis uit, wat live ontmoetingen moeilijker maakte, vertelt Zwalua. Via een podcastserie wist het pioniersteam toch een groep geïnteresseerden aan zich te binden. ‘Gaandeweg kwamen we erachter dat er twee typen vragen waren onder de mensen met wie we contact hadden. De eerste is: hoe leef ik betekenisvol? Dat soort vragen belichten we in onze Academy. En dan is er een groep die zegt: jullie hebben een christelijke identiteit, hoe zit dat? Op deze groep richten we ons met de LUX Community, met vieringen en tafelgesprekken.’

Voorhof

De manier waarop de Community vorm krijgt, is organisch gegroeid. ‘De vieringen hielden we aanvankelijk op zondagmiddag van 4 tot 5 uur, en we sloten af met een borrel. Op dit moment starten de vieringen op zondagen om 11.30 uur. Ik spreek over de Bijbel en de actualiteit, en we hebben twee muzikale momenten.’ Op dit moment is er een groep van ongeveer 60-70 deelnemers aan de vieringen, waarvan ongeveer de helft wekelijks komt. De bredere kring van geïnteresseerden die de nieuwsbrief van de Academy ontvangen ligt rond de 500. Beide takken ziet hij nadrukkelijk als onderdeel van de kerk. LUX probeert de komende jaren voort te bouwen op het kerkmodel dat de Anglicaanse predikant Samuel Wells ontwikkelde voor zijn kerk, de St Martin-in-the-fields in Londen. Daarin staan de vier c’s van ‘compassion, culture, commerce en congregation’ centraal. ‘Voor mij volgt daaruit dat onze Academy ook volwaardig onderdeel van onze kerk is, ook al wordt daar meer gepraat dan gebeden. Het is als het ware onze voorhof. Het is een plek waar nieuwkomers kunnen ervaren: hé, christenen zijn best oké, ze bekeren je niet direct en ze houden ook van lekker eten. Zo kunnen ze gaandeweg de kerk leren

kennen als een plek waar je gezien wordt, zonder oordeel. Het is belangrijk dat dit allemaal expliciet onderdeel van de kerk is. Op dezelfde manier is de St Martin-in-the-Fields in Londen een plek van dagelijks gebed, inclusief een café met een expositieruimte en een crypte waar op zaterdagavond, om een voorbeeld te noemen, een silent disco wordt gehouden.'

Speedcursus bijbellezen

Nieuwe activiteiten ontwikkelt hij het liefst op basis van vragen van anderen vertelt Zwalua. Op die manier heb je vanzelf draagvlak. 'Twee mensen zonder christelijke achtergrond zeiden: kunnen we het niet meer over Bijbellezen hebben? Met hen samen bied ik nu vanaf 16 december een 'Speedcursus Bijbellezen' aan.' Gesprekken in klein verband zijn een kenmerk van Lux dat hij koestert. 'We bieden komend jaar voor de derde keer een introductie in christelijk geloof aan op basis van de training [Being With](#), die een iets andere insteek heeft dan de Alpha-cursus. Daarbij starten we met de vraag: waar is Gods Geest al begonnen in jouw leven? Wat is een verhaal waarmee jij kunt leven? Deze cursus hebben we nu voor de tweede keer afgerond. Het ging over burn-outs, over wat het betekent als je ouders overlijden, over kippenvelmomenten. Het is verbazingwekkend wat mensen delen in die vijf bijeenkomsten, in een groepje van 5 of 6 mensen.'

Het Onzevader, het oudste christelijke gebed, impliceert het beeld van God als vader. Welk beeld hebben de mensen die betrokken zijn bij Lux van God? Is God dichtbij of juist veraf? 'Het hele spectrum komt langs. God als de grote onbekende, het mysterie. God met een vraagteken. Ik heb mensen ook tot geloof in een persoonlijke God zien komen. Mensen hebben ruimte gekregen in hun godsbeeld. Dat geldt voor mensen met een orthodoxe achtergrond die een heel streng Godsbeeld hadden, waar een idee van oordeel aan kleefde. Maar ook voor mensen die liberaal zijn opgevoed, die aangeven ruimte te ervaren als hun godsbeeld veel meer

ingevuld wordt. De rode draad daarbij is een God die betrokken is op ons leven en die ons niet loslaat. Een God die met ons is.'

Spelen geloofsgetuigen daarbij ook een rol, mensen die als een soort boodschapper fungeren?
'Vooral de laatste drie maanden heb ik daarover een paar verhalen gehoord. Ik denk aan mensen die zo'n tien jaar geleden op de pauzeknop hebben gedrukt wat de kerk betreft. Deze mensen zeggen nu: mijn opa, en die ene vriend, die hadden iets wat me niet heeft losgelaten. En dat ene was geloof. Dat heb ik meerdere keren gehoord. Op een van de avonden van de Being with-cursus had een van de deelnemers een opvallende trui aan. Ik zei: mooie trui. Hij vertelde dat die van zijn opa was geweest, een gelovig man, de enige in de familie. Door die trui deed hij als het ware iets van zijn opa aan. Die trui belichaamde iets voor hem. Hij vond het heel spannend om het geloof te verkennen, durfde veel mensen niet te vertellen waar hij mee bezig was. Hij beseftte: dit gaat over mij, over mijn diepste overtuigingen.'

In hoeverre heeft dit werk jouw eigen beeld van God veranderd?

'God is veel verder vooruit dan ik zelf doorheb. Die overtuiging is sterker geworden in de loop van de jaren. Bij een eerste ontmoeting met iemand hoeft het echt niet te gebeuren. God is zowel persoonlijker en dichterbij gekomen, maar ook groter en mystieker dan ik kan vatten. Ik heb er minder grip op. Mijn idee van God is maar een stukje van het geheel. Daarin is ook ruimte voor jouw beeld, een stukje dat ik nog niet had gezien. Dat denk ik regelmatig in gesprekken.'

'Verlos ons van het kwaad', leert Jezus ons in het Onzevader. Wat ervaar je in jouw werk van het kwaad?

'Het is heel mooi als mensen open zijn over hun worstelingen in het leven. Ik zie heel veel mensen die lijden onder kapotte relaties. Mensen die geen prettig thuis hebben. Mensen die gevangen zijn in hun werk, die slaaf zijn van hun werk. Mensen die echt niet weten waarvoor ze leven, die daarin een soort radeloosheid ervaren. Ik voel de zwaarte daarvan en dat heeft naar mijn idee ook iets met de richtingloosheid van onze tijd te maken. Dat aspect van onze cultuur kan ik niet los zien van destructieve krachten. Veel mensen hebben een rusteloosheid in zich die zo diep gaat dat ze er burn-out van raken. Dat zijn er niet één of twee, het zijn er heel veel. Ik kan ze niet op twee handen tellen in onze gemeenschap, de mensen die worstelen met hun mentale gezondheid. Dat is een groot percentage van de 60-70 mensen die bij ons aan in de vieringen deelnemen. Dat heeft met een ontregelende, gefragmenteerde cultuur te maken.'

Den Haag is een politieke stad maar ook een heel gesegregeerde stad, vertelt hij. 'Dat laatste zie ik ook als een deel van het kwaad, waardoor het gevaar is dat wij als yuppenkerkje op ons eilandje gaan zitten. Ik voel daarin een verantwoordelijkheid, maar ik weet niet goed hoe ik dat kan doorbreken.'

Hij geeft een voorbeeld. 'Mijn dochter is 4 geworden en gaat naar school in de buurt van ons huis in Moerwijk. Zij ziet geen kleur, voor haar zijn er geen moeilijke namen. En voor haar is het niet relevant of papa en mama in een trainingsbroek naar school komen. Op school maken de kinderen allemaal hetzelfde knutselwerkje, ze zingen hetzelfde liedje. Als ik daarnaar kijk, denk ik: hier moet ik van leren. Met strategieën gaat dat niet lukken. Wij organiseren een deel van onze activiteiten in Amare, en dat is ook een bubbel, natuurlijk. Het kwaad betekent ook dat je blij bent met je eigen clubje en wegstijkt van andere groepen die er ook zijn en een appel op je doen. De blik moet dus niet alleen naar binnen gericht zijn.'

Wat vind je lastig aan de afgelopen jaren, wat zijn dingen waar je tegenaan loopt?

'We hebben te maken met veel jonge mensen die vaak ook weer uitstromen, die verhuizen naar andere plekken. De zoektocht naar betrouwbare krachten vind ik moeilijk. Dat is enerzijds een vloek, maar misschien ook wel een zegen. Er verhuizen nu meerdere leden van ons kernteam. Wie kan die ruimte innemen, wie kan opstaan? En mag het dan anders gaan dan tot nu toe, met een andere blik op hoe LUX verder moet? Ik heb behoefte aan vertrouwde, maar zo werkt het

blijkbaar niet. Daar kan ik wel van wakker liggen. De verleiding is om het zelf te willen regelen en te fixen. Ik ben dankbaar dat we een nieuwe voorzitter hebben. Zij is pas twee jaar geleden bij ons binnen komen lopen, na tien jaar niet veel met de kerk te hebben gehad. Toen we haar vroegen, zei ze meteen ja. Dat vind ik bijzonder.'

Comfort

In september van dit jaar is LUX begonnen met een leergang over de vraag wat het leven de moeite waard maakt, naar voorbeeld van de cursus '[Life worth living](#)' van Yale universiteit, waar onder meer de theoloog Miroslav Volf een [boek](#) over schreef. Hoe komt in die leergang het geloof ter sprake? 'Onze cultuur leert ons dat het leven draait om het streven naar optimaal genot en comfort. Het christendom en andere spirituele tradities zeggen echter dat dit niet de kern is van een betekenisvol leven. Bij die gesprekken is dat een eerste observatie: we zijn allemaal kinderen van onze tijd, en we moeten erkennen dat de richting van onze cultuur niet het volle leven is. Ik zie dat kwartje vallen bij deelnemers: leef ik nu echt voor mezelf of is er meer? Sommigen zeggen na afloop: ik kijk door deze cursus anders naar wat ik wil bereiken in mijn werk.'

De christelijke traditie wordt besproken, maar ook andere tradities, zoals het boeddhisme. Waar zit dan het onderscheidende punt? 'De afgelopen bijeenkomst ging het over pijn en lijden. Wat heb je aan bronnen in handen om met het lijden om te gaan? Het boeddhisme adviseert: zorg ervoor dat het je niet raakt, dat het je niet schaadt. Er kwam ook een islamitische filosoof voorbij met de boodschap: alles heeft een bedoeling, het is Gods wil, zorg dat je die wil niet tegenwerkt. En in het christendom kennen we het verhaal van Job. Daarin wordt erkend: er zit een element van zinloosheid in het lijden, maar die klacht heeft wel een adres. Persoonlijk vind ik dat het meest recht doen aan de complexiteit van het bestaan.'

Een van de beden uit het Onzevader is 'Geef ons heden ons dagelijks brood'. Welke sociale issues spelen er op jouw plek en welke rol speelt LUX in de omgang daarmee?

'We willen het diaconaat gaan invullen op een manier die past bij LUX. Denk aan verlichting bieden aan mentale druk. De prestatiedruk, de verwachtingen die de maatschappij heeft en die mensen zichzelf opleggen. Misschien kunnen we een soort oase inrichten, met een kloosterritme, een soort getijdengebed. En misschien een offline-club, waar ruimte is voor koffie en een echt gesprek. Een ander thema is eenzaamheid. Zeker de helft van de mensen die bij ons binnenlopen is single. Veel bezoekers komen alleen, zonder gezelschap, naar onze avonden. De eenzaamheid is groot, het is een verzwegen vraagstuk. Misschien is er iets als een schuif-aanmaaltijd mogelijk. Maar er is ook een drempel: je wilt niet geframed worden als een eenzaam mens en sommigen van die singles zullen ook niet eenzaam zijn. Geld is voor de meeste mensen die in een van de kantoorloftoren werken niet het grote probleem. Het vinden van geschikte huisvesting wel: de meesten worden vroeg of laat de stad uitgedreven.'

In hoeverre is vergeving een thema bij de twintigers en dertigers om jou heen?

'Schuld wel, vergeving minder. Dat is wel ingewikkeld, in mijn optiek horen ze bij elkaar. Er is veel herkenning als je het hebt over het menselijk tekort. De meeste mensen willen een geslaagd leven, maar slagen daar niet in. Dan maak je jezelf verwijten. Je kunt heel hard gaan werken om jezelf te gaan bewijzen, of juist in een zekere apathie vervallen. Als je vastloopt, is er dan ruimte voor een nieuw begin? Mensen vragen zich wel af: hoe kan ik mezelf vergeven? Maar het idee van een externe instantie die vergiffenis schenkt, zie ik weinig.'

Dat is ergens een pijnlijke observatie, zegt hij. 'Er is wel een besef van tekortschieten op het gebied van collectieve schuld, bijvoorbeeld bij de klimaatcrisis. De spanning is: kun je daarbij een woord van vergeving aanreiken? Mensen die geworteld zijn in de christelijke traditie kennen beelden en verhalen die naar boven komen bij het woord vergeving. Maar als je die beelden niet hebt, dan is het heel moeilijk om te beseffen dat je niet je eigen gedachte bent, dat dat bevrijdend is en dat er een stem van buiten is die zegt: ik draag je erdoorheen.'

Hij denkt even na en kijkt naar buiten, naar het massieve cultuurpodium Amare, dat afsteekt tegen de heldere lucht. 'Vergeving ontvangen vinden we lastig, in onze cultuur, maar anderen vergeven ook. Cancellen kunnen we prima, maar iemand in genade aannemen, is moeilijker. Dat wordt misschien een nieuw thema: we gaan in gesprek met besmeurde, gecancelde mensen. Van wie krijgen zij een nieuwe kans? We moeten recht doen aan slachtoffers. Tegelijkertijd is het meest pijnlijke wat je als kerk kunt doen, zeggen: voor mij doe je er niet meer toe. Het Evangelie betekent immers dat mensen door God gezien zijn. Dat is voor mij de kern.'

Tekst: Nels Fahner